

Bloemenhouder met deksel

Keramiekmuseum Princessehof
Leeuwarden

Plateelbakkerij De Metaale Pot
1685-90. Aardewerk met tinglazuur, H 61 cm
Gemerkt, onderzijde: LC (Lambertus Cleffius, eigenaar)
Bijdrage: € 50.000

Bloemenhouders of tulpenvazen behoren tot de meest aansprekende objecten uit de Delftse aardewerkindustrie. Dit jaar verwierf Keramiekmuseum Princessehof een vroeg exemplaar van exceptionele kwaliteit. De houder laat een symbiose van stijlen zien: de beschildering is geïnspireerd op Chinees porselein en het model is ontleend aan Franse tuinvazen. Met deze combinatie van oosterse en Europese invloeden is dit het soort Delfts aardewerk dat de belangstelling had van Nanne Ottema, de Friese verzamelaar wiens collectie de basis vormde voor Keramiekmuseum Princessehof.

In geen andere vorm komen de inventiviteit en creativiteit, het technisch vernuft en het commerciële inzicht van de producenten van Delfts aardewerk zo goed naar voren als in dit soort bloemenhouders, waarmee het iconische objecten zijn geworden. Ze zijn vervaardigd tussen 1680 en 1740, maar de grootste en meest spectaculaire vormen stammen uit de periode rond 1700.

De ontwikkeling van bloemenhouders is onmiskenbaar gestimuleerd door prinses Mary Stuart II, de echtgenote van de stadhouder prins Willem III. Al tijdens haar verblijf op Paleis het Loo tussen 1677 en 1688 bestelde en gebruikte zij Delfts aardewerk. Dit valt af te leiden uit het teruggevonden schervenmateriaal van Delftse bloemenhouders, tuinpotten, schotels en bloemenmanden, opgegraven in de tuin van het Paleis vlak bij haar appartementen. Na de *Glorious Revolution* van 1688 werden William en Mary tot koning en koningin van Engeland gekroond. Daar zette Mary in Hampton Court het verzamelen en gebruiken van Delfts aardewerk voort. Ze creëerde een mode die door de hoge adel en burgerij in Engeland werd nagevolgd.

Twee Delftse plateelbakkerijen waren leidend in de vervaardiging van bloemenhouders: De Grieksche A en De Metaale Pot. Beide waren hofleverancier voor William en Mary. Hiervan getuigen enkele rekeningen, maar vooral de bewaard gebleven bloemenhouders met de heraldische wapens, de monogrammen en afbeeldingen van het koninklijke paar.

De onlangs verworven bloemenhouder bestaat uit een vaas met deksel. De basisvorm is een tuinvaas op

ingesnoerde voet met twee in reliëf gemodelleerde handvatten die eindigen in slangenkoppen. Op de schouder zijn zes tuiten aangebracht die ontspruiten aan in reliëf uitgevoerde maskers. Het deksel bestaat uit een omgekeerde komvorm waarop een vaasje is gemodelleerd met daaronder zes kleinere tuiten. Dit deksel is aan de onderzijde gesloten zodat het gebruikt kon worden als waterreservoir voor de bloemen.

De westerse vorm van de bloemenhouder is in hoofdzaak beschilderd met Chinese versieringsmotieven. Op de buik tussen de aanzetten van de handvatten zijn twee 'Chinese tuintjes' aangebracht, die bestaan uit gestileerde rotsen waaraan verschillende bloemen en planten ontspruiten. Deze decoraties zijn ontleend aan het overgangsporselein van de laatste Mingkeizer Chongzhen (1628-1644). Hetzelfde geldt voor de tulp-motieven op de tuiten van het deksel, die kenmerkend zijn voor Chongzhenporselein.

Het tuinvaasmodel is uniek binnen de groep van Delftse bloemenhouders. Bovendien is het de enige complete houder die is voorzien van het merk van Lambertus Cleffius, die tot 1691 eigenaar van plateelbakkerij De Metaale Pot was. Dat betekent dat dit een vroeg gedocumenteerd exemplaar is. In combinatie met de hoge kwaliteit van dit stuk, en het gegeven dat het merendeel van de grote en volledige gestapelde bloemenhouders zich in buitenlandse verzamelingen bevindt, waren dit voor de Vereniging Rembrandt redenen om deze aankoop van de Ottema-Kingma Stichting te steunen.

DELFTS AARDEWERK IN HET PRINCESSEHOF

De oprichter van Keramiekmuseum Princessehof, de Leeuwarder notaris Nanne Ottema (1874-1955), verzamelde kunstnijverheid, ambachtskunst in de breedste zin en volkskunst. Daarbij lag een sterke nadruk op het oosters porselein. De collectie Delfts aardewerk van Ottema was slechts bescheiden en is niet te vergelijken met de grote particuliere verzamelingen die in dezelfde tijd in Amsterdam, Den Haag en Rotterdam zijn opgebouwd en later aan musea werden geschonken of gelegateerd, zoals het legaat van mr. A.H.H. van der Burgh aan het Haags Gemeentemuseum in 1904.

Ottema was vooral geïnteresseerd in Delfts aardewerk dat hij kon relateren aan zijn verzameling oosters porselein, waaronder borden en schotels, vazen, flessen en kaststellen met decors ontleend aan het Chinese

Kan met een blauwwit decor van florale motieven
China, Jindezhen
1635-40. Porselein, H 25 cm
KERAMIEKMUSEUM
PRINCESSEHOF LEEUWARDEN
(bruikleen Ottema-Kingma
Stichting)

porselein uit de late Mingdynastie (kraak- en overgangsporselein, 1600-1650) en porselein uit de periode van Qingkeizer Kangxi (1662-1722). Ook Delftse navolgingen van het karakteristieke Japanse Imariporselein uit het eind van de 17de en begin van de 18de eeuw in blauw, rood en goud bracht hij bijeen. Daardoor ligt het zwaartepunt van de verzameling Delfts aardewerk tussen 1660 en 1700.

Na Ottema's overlijden in 1955 is de collectie regelmatig aangevuld en uitgebreid met vooral 18de-eeuwse stukken Delfts aardewerk. Een topstuk op dit gebied ontbrak evenwel tot nu toe. De verworven bloemenhouder vult dat hiaat en sluit bovendien prachtig aan bij datgene wat Ottema al bijeenbracht. Hij zou met recht trots zijn geweest ♦

Jaap Jongstra
Assistent-conservator

Literatuur

T.M. Eliëns (red.), *Delfts aardewerk deel IV. Vazen met tuiten. 300 jaar pronkstukken*, Zwolle/Den Haag 2007

A.M.L.E. Erkelens, *'Delfts Porcelijn' van koningin Mary. Ceramiek op Het Loo uit de tijd van Willem III en Mary II*, Apeldoorn/Zwolle 1996

De bloemenhouder is verworven met steun van de Vereniging Rembrandt en de Ottema-Kingma Stichting